

SYLWESTER CZOPEK^a, JOLANTA SADOWSKA-TOPÓR^b

KOMITET NAUK PRA- I PROTOHISTORYCZNYCH POLSKIEJ AKADEMII NAUK W LATACH 1990–2024

WSTĘP

W marcu 2024 r. Komitet Nauk Pra- i Protohistorycznych Polskiej Akademii Nauk (dalej: KNPiP PAN) zakończył swoją działalność. Było to rezultatem niewypełnienia wymogu zapisanego w *Regulaminie trybu wyboru członków i organów komitetów naukowych*¹ podczas wyborów do kolejnej, dziesiątej kadencji Komitetu, czyli zgłoszenia się 60 osób z biernym prawem wyborczym. W dniu 10 października 2023 r. na stronie internetowej Polskiej Akademii Nauk ogłoszono, że do siedmiu komitetów naukowych, w tym KNPiP PAN, „[...] nie zgłosiło woli skorzystania z legitymacji biernej co najmniej 60 osób. Do tych komitetów naukowych wybory nie będą przeprowadzane” (Informacja 2023a). Po ponad 33 latach nastąpił więc kres istnienia KNPiP PAN. Warto zatem cofnąć się wstecz i przypomnieć, czym był Komitet przez ten czas dla środowiska archeologów w Polsce.

Komitet Nauk Pra- i Protohistorycznych PAN od chwili swego powstania w 1990 r. stanowił jedyną, uniwersalną płaszczyznę dyskusji o stanie dyscypliny archeologia w Polsce. Troska o jej rozwój we wszystkich aspektach – naukowym, ochrony dziedzictwa archeologicznego, edukacyjnym (muzealnym) – była zawsze obecna i podejmowana w kolejnych kadencjach. Ogrom spraw zmuszał jednak do selekcji problemów, które były kluczowe

^a Prof. dr hab. Sylwester Czopek, Instytut Archeologii, Uniwersytet Rzeszowski, ul. Moniuszki 10, 35-015 Rzeszów; sczopek@ur.edu.pl; ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3762-4215>.

^b Dr Jolanta Sadowska-Topór, Instytut Archeologii i Etnologii, Polska Akademia Nauk, al. Solidarności 105, 00-140 Warszawa; j.topor@iaepan.edu.pl; ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-8862-734X>.

¹ § 2 pkt 3 *Regulaminu* brzmi: „Jeżeli w odniesieniu do danego komitetu naukowego nie zgłosiło woli skorzystania z legitymacji biernej co najmniej 60 osób, wyborów do komitetu nie przeprowadza się. Osoby, które zadeklarowały wolę skorzystania z czynnego lub biernego prawa wyborczego do takiego komitetu, mogą w ciągu 14 dni od dnia wysłania do nich informacji z systemu elektronicznego dotyczącej braku wyborów do danego komitetu zgłosić deklaracje skorzystania z czynnego lub biernego prawa wyborczego do innego komitetu, do którego wybory odbędą się” (Regulamin 2023; też Komunikat 2023). Natomiast według informacji zamieszczonej na stronie internetowej Polskiej Akademii Nauk z dnia 8 grudnia 2023 r.: „Zgodnie z «Regulaminem trybu wyboru członków i organów komitetów naukowych», warunkiem koniecznym do przeprowadzenia wyborów do komitetu naukowego jest, aby w odniesieniu do danego komitetu naukowego, co najmniej 60 samodzielnych pracowników naukowych zgłosiło wolę kandydowania w wyborach do poszczególnych komitetów naukowych” (Informacja 2023b).

w poszczególnych latach działalności. W ciągu 33 lat istnienia Komitetu polska archeologia uległa wielkim przemianom. Ich źródłem był nie tylko postęp badawczy z coraz więcej znaczącą interdyscyplinarnością i nowymi metodami, ale przede wszystkim zmiany strukturalne i organizacyjne. Ich miarą może być prawie całkowite dziś skomercjalizowanie badań archeologicznych prowadzonych w trybie ratowniczym. W okresie tych przekształceń ranga Komitetu jeszcze bardziej wzrosła. W dalszej części przedstawimy te wszystkie problemy bardziej systematycznie i szczegółowo.

Komitet Nauk Pra- i Protohistorycznych PAN został powołany w 1990 r. „jako samorządna, ogólnopolska reprezentacja archeologii pradziejowej i starożytnej oraz średniowiecza i czasów nowożytnych wraz z dyscyplinami z nimi współpracującymi. Powstał na fali zmian obejmujących również naukę polską. Inicjatorami jego utworzenia byli profesorem Witold Hensel i Stanisław Tabaczyński, członkowie Polskiej Akademii Nauk” (Lech 2001a, s. 7). Struktura wewnętrzna Komitetu w ogólnych ramach pozostawała niezmienna. Obok prezydiów (**tab. 1**), czuwających nad całością zadań, funkcjonowały też komisje merytoryczne i zespoły zadaniowe. To właśnie one odpowiadały za aktywności w zakresie poszczególnych problemów merytorycznych i organizacyjnych środowiska archeologicznego. W ostatniej, dziewiątej kadencji dokonano formalnego rozdzielenia zadań. Komisjom przypisano kwestie merytoryczne (naukowe), zaś w gestii zespołów zadaniowych (ds. rozwoju dyscypliny archeologia, ochrony i popularyzacji dziedzictwa archeologicznego, kształcenia kadr naukowych, współpracy międzynarodowej) pozostawiono kompetencje wynikające z konieczności podejmowania działań organizacyjnych i opiniujących. Całość zadań można podzielić na kilka zasadniczych grup. Omawiając je kolejno, zwrócimy uwagę na aktywność i specyfikę Komitetu.

NAUKA

Podstawowym zadaniem Komitetu była nauka i zagadnienia merytoryczne, którymi zajmowały się poszczególne komisje. Oprócz członków Komitetu aktywnością na tym polu wykazywały się też osoby zapraszane do współpracy, pochodzące z wielu ośrodków krajowych. Tak tworzyły się wieloosobowe zespoły, które realizowały wybrany program naukowy. Pokłosiem tych działań były publikacje Komitetu (**tab. 2**), ze sztandarową serią: Polska Akademia Nauk. Komitet Nauk Pra- i Protohistorycznych. Prace, na czele. Wydano w niej sześć obszernych, wieloautorskich tomów (Kozłowski, Lech red. 1996; Lech, Piotrowska red. 1997; Lech, Stępniewski red. 1999; Tabaczyński red. 2000; Gedl red. 2002; Lech red. 2007b). Komitetowi redakcyjnemu przewodził prof. dr hab. Janusz Krzysztof Kozłowski, a redaktorem serii był prof. dr hab. Jacek Lech. Niestety, w ostatnich latach zaprzestano edycji z powodu trudności finansowych. Z tego też względu wiele ważnych dla polskiej archeologii prac ukazało się we współpracy z innymi instytucjami. Fundamentalną, wydaną w ten sposób pozycją, jest liczące 1330 stron opracowanie *Przeszłość społeczna. Próba konceptualizacji*, przygotowane przez Komisję Antropologii Pradziejów i Średniowiecza, które ukazało się nakładem Wydawnictwa Poznańskiego (Tabaczyński i in. red. 2012). Jego druk był możliwy dzięki dotacji Komisji Europejskiej (z Programu Kultura 2007–2013). Z zewnętrznych

Tabela 1. Zestawienie kadencji Komitetu Nauk Pra- i Protohistorycznych Polskiej Akademii Nauk w latach 1990–2023 i składy prezydiów (oprac. J. Sadowska-Topór, S. Czopek).

Kadencja	Skład Prezydium			
	Przewodniczący	Wice-przewodniczący	Sekretarz Naukowy	Członkowie Prezydium
I 1990–1992	Prof. dr hab. Stanisław Tabaczynski, czł. rzecz. PAN	Prof. dr hab. Andrzej Nadolski	Doc. dr hab. Teresa Węgrzynowicz	Prof. dr hab. Karol Myśliwiec Prof. dr hab. Jan Machnik
II 1993–1995	Prof. dr hab. Stanisław Tabaczynski, czł. rzecz. PAN	Prof. dr hab. Bolesław Ginter	Prof. dr hab. Jacek Lech	Prof. dr hab. Bogusław Gediga Prof. dr hab. Lech Krzyżaniak
III 1996–1998	Prof. dr hab. Stanisław Tabaczynski, czł. rzecz. PAN	Prof. dr hab. Bolesław Ginter	Prof. dr hab. Jan Dąbrowski	Prof. dr hab. Lech Krzyżaniak Prof. dr hab. Lech Leciejewicz
IV 1999–2002	Prof. dr hab. Stanisław Tabaczynski, czł. rzecz. PAN	Prof. dr hab. Michał Kobusiewicz	Prof. dr hab. Jacek Lech	Prof. dr hab. Bogusław Gediga Prof. dr hab. Marek Gedl
V 2003–2006	Prof. dr hab. Jacek Lech Prof. dr hab. Stanisław Tabaczynski, czł. rzecz. PAN – Honorowy Przewodniczący	Prof. dr hab. Michał Kobusiewicz	Doc. dr hab. Marek Dulnicz	Prof. dr hab. Piotr Bieliński Prof. dr hab. Bolesław Ginter
VI 2007–2010	Prof. dr hab. Jan Machnik Prof. dr hab. Stanisław Tabaczynski, czł. rzecz. PAN – Honorowy Przewodniczący	Prof. dr hab. Bolesław Ginter	Doc. dr hab. Zofia Sulgotowska	Prof. dr hab. Piotr Bieliński Doc. dr hab. Marek Dulnicz (do 06.06.2010 r.) Prof. dr hab. Przemysław Urbańczyk (od 30.06.2010 r.)
VII 2011–2014	Prof. dr hab. Bogusław Gediga Prof. dr hab. Stanisław Tabaczynski, czł. rzecz. PAN – Honorowy Przewodniczący	Prof. dr hab. Marzena Szynt Prof. dr hab. Michał Parczewski Prof. dr hab. Jan Chochorowski	Dr hab. Joanna Kalaga	Prof. dr hab. Bolesław Ginter Prof. dr hab. Andrzej Buko Prof. dr hab. Danuta Minta-Tworzowska Prof. dr hab. Krzysztof Ciałowicz

Kadencja	Skład Prezydium			
	Przewodniczący	Wice-przewodniczący	Sekretarz Naukowy	Członkowie Prezydium
VIII 2015–2019	Prof. dr hab. Bogusław Gediga Prof. dr hab. Stanisław Tabaczyński, czł. rzeccz. PAN – Honorowy Przewodniczący	Prof. dr hab. Sylwester Czopek Prof. dr hab. Paweł Valde-Nowak	Prof. dr hab. Lucyna Domańska	Prof. dr hab. Andrzej Buko Prof. dr hab. Krzysztof Ciałowicz Prof. dr hab. Jerzy Maik Prof. dr hab. Danuta Minta-Tworzowska Prof. dr hab. Marzena Szmyt
IX 2020–2023	Prof. dr hab. Sylwester Czopek Prof. dr hab. Stanisław Tabaczyński, czł. rzeccz. PAN – Honorowy Przewodniczący do 28.11.2020 r. Prof. dr hab. Bogusław Gediga – Honorowy Przewodniczący od 02.06.2021 r. do 18.10.2022 r.	Prof. dr hab. Paweł Valde-Nowak	-	Prof. dr hab. Piotr Bieliński Prof. dr hab. Krzysztof Ciałowicz Prof. dr hab. Marian Rębkowski Prof. dr hab. Marzena Szmyt

Tabela 2. Stan liczebny i struktura wewnętrzna oraz niektóre formy aktywności Komitetu Nauk Pra- i Protohistorycznych Polskiej Akademii Nauk w latach 1990–2023 (oprac. J. Sadowska-Topór, S. Czopek).

Kadencja	Liczba członków	Liczba komisji	Liczba zespołów zadaniowych	Liczba konferencji i sympozjów	Liczba publikacji
I 1990–1992	37	5 (w tym jedna z 4 sekcjami)	–	1	1 (we współpracy)
II 1993–1995	37	6	–	5	3 (w tym 1 we współpracy)
III 1996–1998	37	8	–	7	5 (w tym 3 we współpracy)
IV 1999–2002	38	4	–	8	5 (w tym 1 we współpracy)
V 2003–2006	31	5	–	16	5 (w tym 4 we współpracy)
VI 2007–2010	34	6	1	12	6 (w tym 4 we współpracy)
VII 2011–2014	39	–	7	15	2 (we współpracy)
VIII 2015–2019	33	–	8	13	3 (we współpracy)
IX 2020–2023	34	4	4	5	–

środków korzystała też Komisja Epoki Brązu i Wczesnej Epoki Żelaza, publikując swój dorobek w Wydawnictwie Uniwersytetu Jagiellońskiego (Blajer red. 2006).

Ożywioną działalność w formie seminariów, konferencji i spotkań, w tym także otwartych na zewnątrz, prowadziło wiele komisji. Sesje te poświęcone były m.in. dzieciom badań archeologicznych, metodologii i metodyce ich prowadzenia bądź źródłoznawstwu. Część komisji zajmowała się (i czyni to nadal) problematyką określonych epok lub okresów (np. komisje: schyłku neolitu i początków epoki brązu, epoki brązu i wczesnej epoki żelaza, schyłku starożytności, wczesnego średniowiecza i nowożytności, archeologii historycznej), a także zagadnieniami szerszymi pod względem chronologii i obszaru (np. komisje: antropologii pradziejów i średniowiecza, badań pograniczy kulturowych, archeologii trójmorza neolitu i epoki brązu, początków cywilizacji na Bliskim Wschodzie i w północno-wschodniej Afryce, archeologii Nowego Świata, archeologii nauk nordystycznych, archeologii słowiańskiej).

Spotkania naukowe miały zawsze charakter otwarty, zarówno te organizowane w Warszawie, jak i poza nią. Niezmiennie bowiem, obok celów naukowych, w pracach komisji bardzo ważny był aspekt integracyjny.

Do kluczowych działań należała też nagroda „Laur Komitetu Nauk Pra- i Protohistorycznych Polskiej Akademii Nauk”. Była ona przyznawana od 2018 r. przez Prezesa Polskiej Akademii Nauk na wniosek kapituły powołanej przez Komitet, a miała formę statuetki

z brązu i dyplomu. Laur otrzymywali autorzy wybitnych publikacji archeologicznych. Konkurs miał charakter otwarty, zatem również sprzyjał konsolidacji środowiska.

Znacząca jest również inicjatywa pod nazwą „Doktorski Start”. Jej początek nastąpił w 2021 r. w czasie pandemii, a celem było utworzenie platformy zdalnej do prezentacji najlepszych doktoratów z archeologii obronionych na polskich uczelniach.

OCHRONA DZIEDZICTWA ARCHEOLOGICZNEGO

Podstawową formą działalności w tym zakresie były komisje/zespoły zadaniowe zajmujące się taką problematyką. Funkcjonowały one w każdej kadencji Komitetu. Jednym z głównych zagadnień, które absorbowało całe środowisko archeologów, były (i są nadal) problemy ochrony pola górniczego i neolitycznej kopalni krzemienia pasiastego w Krzemionkach, pow. ostrowiecki. Po wielu dyskusjach, spotkaniach i wizytach terenowych, opinie Komitetu, zalecenia zabezpieczenia tego stanowiska, kierowane były do zarządzających dobrami kultury. Akcentowano rangę tego miejsca, uznanego w roku 1994 za pomnik historii, zaś w 2019 wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO jako Krzemionkowski Region Prehistorycznego Górnictwa Krzemienia Pasiastego. W dążeniu do uzyskania tego wyróżnienia Komitet też miał swój udział.

Dużą aktywnością wykazywał się Komitet także w okresie, gdy rozpoczynały się wieloletnie badania ratownicze związane z programami inwestycyjnymi, zwłaszcza z budową dróg i autostrad. Odbyło się wiele dyskusji na forum komisji/zespołów, a także zebrań plenarnych Komitetu poświęconych metodyce badań oraz przedstawiania wybranych ich wyników. Wykopaliska te diametralnie zmieniły postrzeganie polskiej archeologii, także w sensie organizacyjnym. Powstało wiele firm komercyjnych, których celem stało się prowadzenie badań ratowniczych. Realizowane przez nie prace wywoływały czasami kontrowersje z powodu metodyki, a nawet rzetelności badawczej. Opinie i reakcje Komitetu były wówczas ostre, zgodne z linią przyjętych wcześniej regulacji i zaleceń.

Odrębną sferą działań było opiniowanie aktów prawnych dotyczących ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego.

INTEGRACJA I DZIAŁALNOŚĆ NA RZECZ ŚRODOWISKA

W 1994 r. powołany został Zespół ds. autooceny dyscypliny, który dokonał przeglądu polskiej archeologii w różnych aspektach (podstawą były m.in. badania ankietowe). Wyniki końcowego raportu zostały szybko opublikowane (Lech red. 1994). Jego uzupełnieniem była broszura z 2001 r. zatytułowana *Archeologia na progu III tysiąclecia* (Lech red. 2001b). Podobny charakter miały prace utworzonego w tym samym roku Zespołu ds. sformułowania zasad i norm etycznych. Jego efekty zostały zebrane w broszurze: *Polskie czasopisma archeologiczne na tle europejskim. Materiały konferencyjne oraz informacje i dokumenty Komitetu jako Zbiór zasad i norm etycznych środowiska archeologów w Polsce* (Lech red. 2007a, s. 141–144), wysłanej w 2008 r. do wszystkich zainteresowanych jednostek. Rok później powołano Zespół ds. rankingu czasopism archeologicznych. Tę działalność kontynuowano w kolejnych latach. Natomiast w 2010 r. Komitet przygotował ocenę stanu

archeologii w Polsce na tle międzynarodowym. W tym celu opracowano ankietę, którą rozesyłano w latach 2005–2009 do samodzielnych pracowników naukowych archeologii w Polsce oraz do dyrektorów muzeów archeologicznych. Stan polskiej archeologii po roku 1945 na tle archeologii europejskiej i światowej omawiano także podczas cyklu spotkań-konferencji organizowanych w ósmej kadencji Komitetu.

Do działań na rzecz środowiska można także zaliczyć kwestie związane z kształceniem archeologów. Już w roku 1993 utworzono Komisję Dydaktyki i Programów Uniwersyteckich. W kolejnych latach ciągle monitorowano zagadnienia związane z nauczaniem akademickim. Był to bowiem czas zmiany modelu kształcenia (podziału na studia licencjackie i magisterskie), pojawiania się wielu nowych subdyscyplin, tzw. archeologii komercyjnej, a także coraz wyraźniejszego wyodrębniania się „specjalności” archeologów jako badaczy terenowych, zajmujących się opracowaniem studyjnym materiałów, popularyzacją i edukacją archeologiczną oraz czuwających nad ochroną dziedzictwa archeologicznego. Ten szeroki i nowy zakres rozumienia archeologii wymuszał kontakty z powstającymi, „nowymi” organizacjami, jak np. Stowarzyszeniem Naukowym Archeologów Polskich (SNAP).

Trzeba przy tym zaznaczyć bardzo dobrą, stałą współpracę z Instytutem Archeologii i Etnologii PAN. Jego gościnne mury od samego początku są Komitetowi bardzo przyjazne, co zawsze owocowało wzajemną pomocą i naukową współpracą.

KONTAKT Z ORGANIZACJAMI MIĘDZYNARODOWYMI

Zgodnie z pismem Prezesa PAN, Komitet już w swojej pierwszej kadencji przejął w 1991 r. funkcję Komitetu Narodowego Międzynarodowej Unii Nauk Pre- i Protohistorycznych (dalej: UISPP), stając się jedną jednostką w polskiej archeologii upoważnioną do tego typu kontaktów. W 2013 r. odbyło się w Jabłonie współorganizowane przez Komitet oraz Instytut Archeologii i Etnologii PAN wyjazdowe posiedzenie Komitetu Wykonawczego UISPP. Wzięło w nim udział 35 osób, w tym 5 z Polski. Głównym celem tego spotkania było przygotowanie kolejnego Kongresu Unii, zaplanowanego na 2014 r., oraz omówienie bieżących spraw. Stało się ono także okazją do zaprezentowania aktualnych problemów polskiej archeologii.

W 1995 r. została powołana Komisja Archeologii Słowiańskiej, której celem miało być koordynowanie badań polskich i międzynarodowych nad wczesnośredniowieczną Słowiańszczyzną. Miała też stanowić forum wymiany doświadczeń, a także pełnić funkcję Komitetu Krajowego innej organizacji – Międzynarodowej Unii Archeologii Słowiańskiej (MUAS).

ZASŁUŻENI CZŁONKOWIE

Aktywność każdej organizacji, a jest nią przecież Komitet, tworzą ludzie. To właśnie im należy poświęcić kilka uwag. Na długiej liście członków KNPI PAN w latach 1990–2024 jest 95 osób. Przez wszystkie kadencje byli obecni: prof. dr hab. Bogusław Gediga, prof. dr hab. Romuald Schild, prof. dr hab. Stanisław Tabaczyński, a także prof. dr hab. Michał Kobusiewicz i prof. dr hab. Stanisław Suchodolski. W ośmiu kadencjach w komitecie zasiadał też prof. dr hab. Janusz Kruk, w siedmiu profesorowie: Bolesław Ginter, Leszek Kajzer,

Janusz Krzysztof Kozłowski, Jan Machnik i Michał Parczewski, a w sześciu profesorowie: Piotr Bieliński, Andrzej Buko, Zbigniew Bukowski, Jan Dąbrowski, Jacek Lech oraz Lech Leciejewicz. Pozostali profesorowie rzadziej byli członkami Komitetu (od jednej do pięciu kadencji). Wybory do tego szacownego gremium były zawsze ważnym wydarzeniem dla całego środowiska. Zazwyczaj typowano osoby cieszące się uznaniem, a nawet autorytetem, aby mieć pewność, że grono to będzie podejmowało decyzje zgodne z interesem polskiej archeologii. Członkostwo w Komitecie zawsze traktowano jako wyróżnienie, a nawet wyznacznik naukowego i organizacyjnego oraz zawodowego prestiżu. Zdecydowaną większość wybranych osób stanowili pracownicy uniwersytetów i jednostek Polskiej Akademii Nauk, ale byli wśród nich także muzealnicy.

Podsumowując 33-letnią działalność Komitetu Nauk Pra- i Protohistorycznych PAN trzeba zwrócić uwagę na kilka kwestii. Przede wszystkim Komitet dobrze wpisał się w strukturę, a nawet tradycję polskiej archeologii. Nie pozostawał nigdy na uboczu wobec tego, co było istotne dla krajowego środowiska. Był aktywny zarówno wtedy, gdy należało przyjąć określoną postawę dla dobra polskiej archeologii i archeologów, jak też rozwiązać jakiś problem lub zaproponować model działania w reakcji na ciągle zmieniające się warunki zewnętrzne.

Dlatego też z niezmiernym żalem przyjęliśmy decyzję o zawieszeniu funkcjonowania tej instytucji, tak ważnej dla naszej dyscypliny.

BIBLIOGRAFIA

- Blajer W. (red.), 2006. *Z badań nad osadnictwem epoki brązu i wczesnej epoki żelaza w Europie Środkowej*, Kraków.
- Gedl M. (red.), 2002. *Wielkie cmentarzyska z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza*, Polska Akademia Nauk. Komitet Nauk Pra- i Protohistorycznych. Prace, 5, Warszawa.
- Kozłowski S.K., Lech J. (red.), 1996. *Erasm Majewski i warszawska szkoła prehistoryczna na początku XX wieku*, Polska Akademia Nauk. Komitet Nauk Pra- i Protohistorycznych. Prace, 1, Warszawa.
- Lech J. (red.), 1994. *Ocena stanu archeologii w Polsce. Materiały informacyjne*, Warszawa.
- Lech J. 2001a. *Od redaktora*, [w:] J. Lech (red.), *Archeologia na progu III tysiąclecia*, Warszawa, s. 7–8.
- Lech J. (red.), 2001b. *Archeologia na progu III tysiąclecia*, Warszawa.
- Lech J. (red.), 2007a. *Polskie czasopisma archeologiczne na tle europejskim. Materiały konferencyjne oraz informacje i dokumenty Komitetu*, Warszawa.
- Lech J. (red.), 2007b. *Pół wieku z dziejów archeologii polskiej (1939–1989)*, Polska Akademia Nauk. Komitet Nauk Pra- i Protohistorycznych. Prace, 6, Warszawa.
- Lech J., Piotrowska D. (red.), 1997. *Z badań nad krzemieniarstwem epoki brązu i wczesnej epoki żelaza*, Polska Akademia Nauk. Komitet Nauk Pra- i Protohistorycznych. Prace, 2, Warszawa.
- Lech J., Stępniewski F.M. (red.), 1999. *V. Gordon Childe i archeologia w XX wieku*, Polska Akademia Nauk. Komitet Nauk Pra- i Protohistorycznych. Prace, 3, Warszawa.
- Tabaczyński S. (red.), 2000. *Kultury archeologiczne a rzeczywistość dziejowa*, Polska Akademia Nauk. Komitet Nauk Pra- i Protohistorycznych. Prace, 4, Warszawa.
- Tabaczyński S., Marciniak A., Cyngot D., Zalewska A. (red.), 2012. *Przeszłość społeczna. Próba konceptualizacji*, Poznań.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- Informacja. 2023a. *Informacja o wynikach rejestracji w Elektronicznym Systemie Wyborczym Polskiej Akademii Nauk*, 10.10.2023, <https://pan.pl/informacja-o-wynikach-rejestracji-w-elektronicznym-systemie-wyborczym-polskie-akademii-nauk/> (dostęp 10.10.2023).

Informacja. 2023b. Sprawozdanie z przeprowadzenia wyborów do Komitetów Naukowych Polskiej Akademii Nauk w kadencji rozpoczynającej się w 2024 roku, 08.12.2023, <https://pan.pl/sprawozdanie-z-wyborow-do-komitetow-naukowych-pan/> (dostęp 08.12.2023).

Komunikat. 2023. Komunikat o zakończeniu wyborów do Komitetów Naukowych Polskiej Akademii Nauk, 27.11.2023, <https://pan.pl/komunikat-o-zakonczeniu-wyborow-do-komitetow-naukowych-polskiej-akademii-nauk/> (dostęp 27.11.2023).

Regulamin. 2023. *Regulamin trybu wyborów członków i organów komitetów naukowych*, <https://pan.pl/regulamin/> (dostęp 11.07.2023).

*

Nadesłano: 28.05.2024; **zrewidowano:** 22.06.2024; **zaakceptowano:** 30.06.2024.

Artykuł opublikowano w otwartym dostępie na licencji CC BY 4.0

(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

„Archeologia Polski” Copyright © 2024 Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk

Received: 28.05.2024; **revised:** 22.06.2024; **accepted:** 30.06.2024.

Article is published in an open access under the CC BY 4.0 license

(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

„Archeologia Polski” Copyright © 2024 by Institute of Archaeology and Ethnology Polish Academy of Sciences